

ผ้าแส่ว : ต้นแบบแห่งลวดลายบนผืนผ้าแพรวา

Pa Saew : Original of Designs on Pa Prae-wa

ดร.สุชานาถ บุญเที่ยง^{1*}
Suchanart Boontiang, Ph.D.^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของสตรีชาวผู้ไทในการสร้างสรรค์ลวดลายและวิธีจัดเก็บแม่ลายผ้าแพรวาโบราณ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม กับสตรีชาวผู้ไทช่วงอายุ 50-80 ปี จำนวน 30 คน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าแพรวาของสตรีชาวผู้ไทมาจาก 4 แนวคิด คือ 1) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปพฤกษา 2) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปและพฤติกรรมของคนและสัตว์ 3) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปสิ่งของเครื่องใช้ และ 4) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยสตรีชาวผู้ไทจะเก็บรักษาแม่ลายผ้าแพรวาโบราณสำหรับใช้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานด้วยวิธีใช้ด้ายสีต่าง ๆ ปักลวดลายที่ลงบนผืนผ้าฝ้ายสีขาวรูปสี่เหลี่ยมขนาดเล็กเรียกว่า “ผ้าแส่ว” นอกจากนี้ผลการถอดแบบแม่ลายผ้าแพรวาโบราณจากผ้าแส่วโดยใช้เทคนิคการสแกนภาพด้วยโปรแกรม Illustrator CS 6 สามารถใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ลายผ้าแพรวาโบราณต่อไป

คำสำคัญ: ผ้าแส่ว ผ้าแพรวา แม่ลายผ้า ภาพสเกตซ์แม่ลาย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

* Correspondent Author: aor_queen@hotmail.com

Abstract

This research aimed to investigate the inspiration of original designs of the ancient Prae-wa and how Pu-thai women were gathering and conserving those designs. Qualitative research was used in this study. 30 Pu-thai women who are 50-80 years old living in Kalasin province were selected by purposive sampling. The result indicated that the ancient design on Prae-wa could be classified into 4 concepts as follows: 1) the designs are inspired by creating plants 2) the designs are inspired by creating man and animals 3) the designs are inspired by articles and 4) the designs are inspired by creating environment. Traditionally, Pu-thai women are conserved original designs by constructing through the weft brocade technique onto Pa-saew to prefer by the mothers who wants to be conserved by their daughters. In addition, the ancient design of Prae-wa by sketching technique using Illustrator CS 6 software could be an assistant tool for learning and conservative the ancient design of Prae-wa

Keywords : Pa-seaw Pa-Prae-wa original clothing design sketching model

บทนำ

“แพรวา” เป็นชื่อเรียกสายผ้าทอมือที่เกิดจากการผสมผสานเทคนิคการทอด้วยวิธีการเก็บขิดและวิธีการจก ก่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีความงดงาม วิจิตรบรรจง และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนได้รับการขนานนามว่าเป็น “ราชินีแห่งไหม” (Wannakuk Chart and Others, 1998, Sriraksa Wacharin, 2000, and Rungchaya Chumsak, 2008) ผ้าแพรวา ถือเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทซึ่งแต่เดิมอาศัยอยู่ในเมืองแกนหรือเมืองแกง ศูนย์กลางอาณาจักรสิบสองจุไท (พื้นที่บางส่วนของประเทศเวียดนามและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)) และเข้ามาสู่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ จนเกิดเป็นชุมชนผู้ไทที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ (63 ชุมชน) สกลนคร (212 ชุมชน) นครพนม (132 ชุมชน) และมุกดาหาร (68 ชุมชน) (Wongkanha Wacharawon, 2015) อย่างไรก็ตาม ชุมชนผู้ไทที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ถือเป็นกลุ่มที่ยังคงยึดถือจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของผู้ไทดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของสตรีชาวผู้ไท ซึ่งสตรีชาวผู้ไทจะนิยมสวมใส่ชุดแต่งกายพื้นบ้านเนื่องในโอกาสสำคัญหรืองานบุญประเพณีต่าง ๆ ประกอบด้วยเสื้อผ้าฝ้ายพื้นเมืองย้อมครามที่ขอบเสียดกแต่งด้วยผ้าลายขิดหรือลายกะปู้ย้อยพื้นสีแดง นุ่งซิ่นไหม แล้วใช้ผ้าไหมแพรวาเป็นสไบห่มเฉียงไหล่หรือใช้เป็นผ้าคลุมไหล่ หรือใช้เป็นผ้าโพกศีรษะ (ผ้าแพรวม) ร่วมกับเครื่องประดับ (เครื่องย้อยของเอ็ง) อื่น ๆ อาทิ ก້องแขน (กำไลข้อมือ) กระจอนยอย (ตุ้มหู) สร้อยเม็ดมะยม ปิ่นปักเกล้า ฯลฯ (Sritares Poowadon, 2015)

ความงดงามและความประณีตของลวดลายบนผืนผ้าไหมแพรวาโบราณที่นำเสนอผ่านงานฝีมือของสตรีชาวผู้ไทนั้นสะท้อนถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นเจ้าของผืนผ้า ประหนึ่งเป็นการจารึกสายแห่งชุมชนทรัพย์แห่งมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่าไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอด อย่างไรก็ตาม ผ้าสไบแพรวาโบราณในปัจจุบันนั้นเหลืออยู่น้อยมากเนื่องจากสตรีชาวผู้ไทที่เป็นช่างฝีมือทอผ้าแพรวาส่วนใหญ่เสียชีวิตแล้ว ส่วนกลุ่มที่ยังคงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันก็ล้วนแล้วแต่เป็นผู้สูงวัย จึงเป็นมูลเหตุที่ควรแก่การศึกษาถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายและการอนุรักษ์แม่ลายผ้าแพรวาโบราณของสตรีชาวผู้ไท รวมทั้งการศึกษาวิถีถอดแบบแม่ลายผ้าแพรวาโบราณสำหรับใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้แม่ลายผ้าแพรวาโบราณแก่เยาวชนรุ่นหลังหรือผู้ที่สนใจเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบสานมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายและวิธีการจัดเก็บแม่ลายผ้าแพรวาโบราณของสตรีชาวไทย
2. เพื่อถอดแบบแม่ลายผ้าแพรวาโบราณจากผ้าแส่วสำหรับใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ลายผ้าแพรวาโบราณต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโจทย์วิจัย ได้แก่ ทฤษฎีการขัดเกลาร่างสังคม (socialization) ที่กล่าวถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ร่วมกับแนวคิดนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural ecology) ที่กล่าวถึงกระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างทางสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือสำหรับใช้รวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) กับสตรีชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 50 – 80 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถทอผ้าแพรวา สามารถจดจำชื่อเรียกของลายผ้าแพรวา ปรากฏบนผืนผ้าแส่วได้อย่างถูกต้อง และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตอำเภอคำม่วง อำเภอสามชัย และอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมทอผ้าแพรวาจากโครงการศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอำเภอละ 10 คน รวม 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม โดยกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาสาระของแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ภายใต้คำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม (ระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2558)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)
2. ถอดแบบแม่ลายผ้าแพรวาโบราณด้วยเทคนิคการสเกตซ์ภาพบนโปรแกรม Illustrator CS 6
3. รวบรวมและจัดเก็บแม่ลายผ้าแพรวาเป็นฐานข้อมูลในรูปแบบไฟล์ภาพ (.JPG) สำหรับใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ลายผ้าแพรวาโบราณ

ผลการวิจัย

การสร้างสรรคัลวดลายบนผืนผ้าแพรวาของสตรีชาวผู้ไทนั้นเกิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ผสมผสานกับวิถีการดำเนินชีวิตที่ยึดโยงกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาติพันธุ์ผู้ไทอย่างเหนียวแน่น ทั้งนี้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าแพรวาของสตรีชาวผู้ไทมาจาก 4 แนวคิดด้วยกัน คือ

- 1) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปพฤกษา อาทิ ลายดอกมะลิ ลายดอกบัว ลายดอกช่อต้นสน ลายดอกหมาก ลายช่อดอกไม้ ลายดอกส้มป่อย ลายกาบแบริด ลายดอกแก้ว ลายดอกแก้วน้อย ลายผักแว่นขาเข ลายดอกใบปุ่นก้านก่อง ลายกาบแบริดตัด ลายดอกจันทน์กั้ง ลายดอกพินมหา ลายดอกดาวไ้โตเครือ ฯลฯ
- 2) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปและพฤติกรรมของคนและสัตว์ อาทิ ลายตาบั้ง ลายจุ่มตีนหมา ลายนาค ลายคนขี่ช้าง ลายคนขี่ม้า ลายตาบั้งขาเข ลายคน ลายกะปุน้อย ลายงูลอยห้าไม้ ฯลฯ
- 3) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปสิ่งของเครื่องใช้ อาทิ ลายช่อตีนพาน ลายขาเปีย ลายขาเข ลายกง ลายเบ็ด ฯลฯ

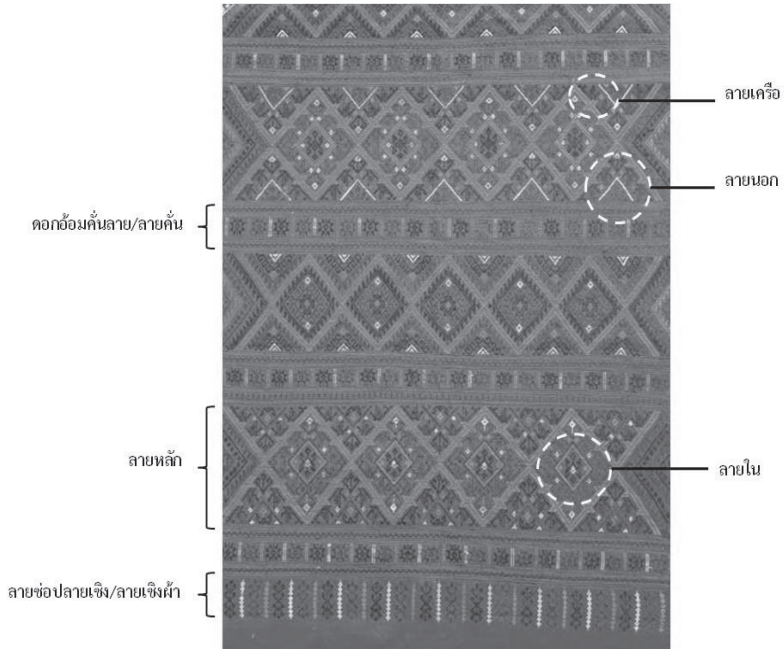
4) การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยแรงบันดาลใจจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาทิ ลายดาว ลายกระบวน ลายหอผาสาท ลายขอ ลายจะแก ฯลฯ

ลวดลายที่สร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจเหล่านี้ล้วนถูกถ่ายทอดด้วยฝีมือการถักทอของสตรีชาวผู้ไท ให้ปรากฏเป็นองค์ประกอบของลวดลายบนผืนผ้าไหมแพรวา 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1) ลายหลัก เป็นลวดลายแนวอนที่ปรากฏบนพื้นที่ส่วนใหญ่ของผืนผ้าแต่ละแถว มีความกว้างประมาณ 8 - 12 เซนติเมตร ลายหลักเกิดจากองค์ประกอบย่อย 3 ส่วน ได้แก่ ลายนอก คือ ส่วนที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมปรากฏคู่ขนานกับลายในไปตลอดความกว้างของผืนผ้า ลายใน คือ ส่วนที่อยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนซึ่งปรากฏอยู่ตรงกลางของแถวหลักและลายเครือ เป็นส่วนที่ปรากฏแถวบนของกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนในแต่ละแนว โดยจุดกึ่งกลางของลายจะอยู่บริเวณส่วนยอดของลายเครือ ทั้งนี้ผ้าไหมแพรวาแต่ละผืนจะมีลายหลักปรากฏอยู่ประมาณ 13 แถว ตัวอย่างลวดลายที่นิยมนำมาใช้ถักทอเป็นลายหลัก ได้แก่ ลายนาคสีแชน ลายพินมหา ลายดอกสา ฯลฯ

2) ดอกอ้อมคั้นลาย หรือลายคั้น เป็น ลวดลายขนาดเล็กที่ปรากฏตามแนวขวางบนผืนผ้าไหมแพรวา แต่ละลายมีความกว้างประมาณ 4 - 6 เซนติเมตร ดอกอ้อมคั้นลาย ทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งลายใหญ่ออกเป็นช่วง ๆ ตัวอย่างลวดลายที่นิยมนำมาใช้ถักทอเป็นดอกอ้อมคั้นลาย ได้แก่ ลายตาไก่ ลายงูลอย ลายขาเซ ฯลฯ

3) ลายช่อปลายเชิง หรือลายเชิงผ้า เป็น ลายต่อจากดอกอ้อมคั้นลาย แต่ละลายมีความกว้างประมาณ 4 - 10 เซนติเมตร ปรากฏอยู่บริเวณส่วนปลายของผ้าทั้งสองข้าง ทำหน้าที่เป็นตัวเริ่มและตัวจบของลายผ้าแพรวา ตัวอย่างลวดลายที่นิยมนำมาใช้ถักทอเป็นลายช่อปลายเชิง ได้แก่ บายช่อชั้นหมาก ลายดอกบัวน้อย ลายใบปุ่นน้อย ฯลฯ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของลวดลายบนผืนผ้าแพรวา

ทั้งนี้ สตรีชาวไทยจะนิยมเก็บรักษาแม่ลายผ้าแพรวาที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ผนวกกับจินตนาการของตนเองหรือแม่ลายทั่วไปที่มีความสวยงามและตนเองชื่นชอบโดยวิธีใช้เส้นด้ายสีดำ สีคราม และสีแดงปักแม่ลายต่าง ๆ ลงเป็นช่อง ๆ (1 ช่อง คือ 1 ลาย) บนผืนผ้าฝ้ายสีขาวรูปสี่เหลี่ยมขนาดเล็กเรียกว่า “ผ้าแส่ว” (ภาพที่ 2)

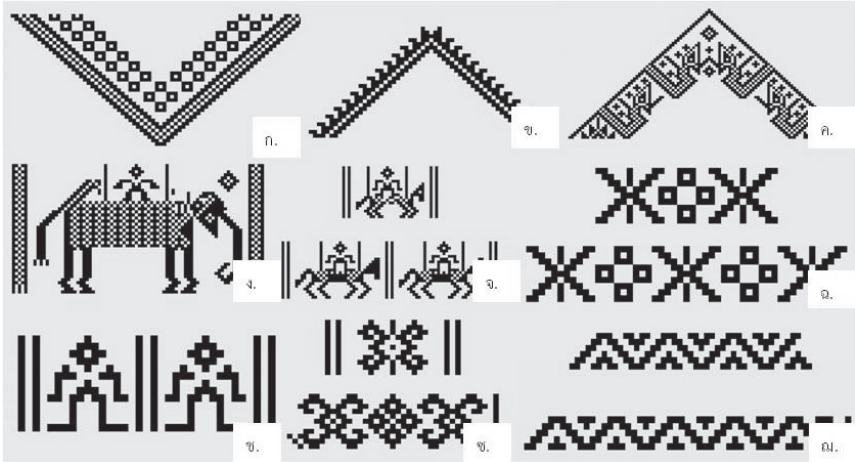
ภาพที่ 2 ผ้าแส่ว: ต้นแบบแห่งลวดลายบนผืนผ้า

นอกจากนี้ผลการถอดแบบแม่ลายผ้าที่เกิดจากแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์ของสตรีชาวผู้ไทบนผืนผ้าแส่ว โดยใช้เทคนิคการสเก็ตซ์ภาพบนโปรแกรม Illustrator CS 6 จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ภาพสเก็ตซ์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปทฤษษา (ภาพที่ 3)

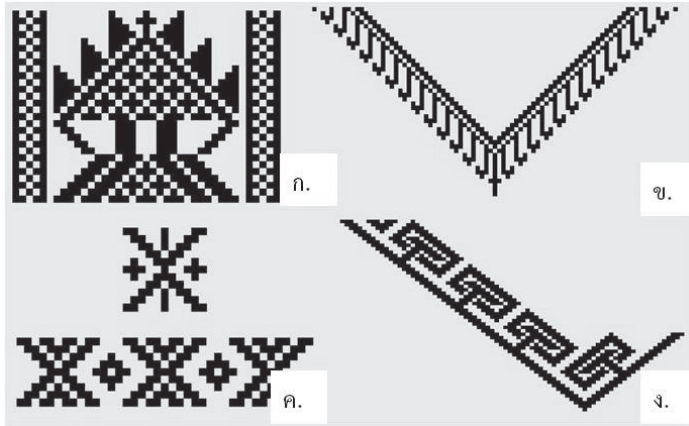
ภาพที่ 3 ภาพสเกตช์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปทรงพฤกษา ก. ลายดอกมะลิ ข. ลายดอกบัว ค. ลายดอกช่อต้นสน ง. ลายดอกหมาก จ. ลายช่อดอกไม้ ฉ. ลายดอกส้มป่อย ช. ลายกาบแบด ซ. ลายดอกแก้ว ฅ. ลายดอกแก้วน้อย ญ. ลายผักแว่นขาเซ ฎ. ลายดอกใบปุ่นก้านก่อง ฏ. ลายกาบแบดตัด ฐ. ลายดอกจันทน์กั้ง ฑ. ลายดอกพินมหา และ ฒ. ลายดอกดาวไ้เครือ

2) ภาพสเกตช์กลุ่มแม่ลายผ้าไหมแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปและพฤติกรรมของคนและสัตว์ (ภาพที่ 4)

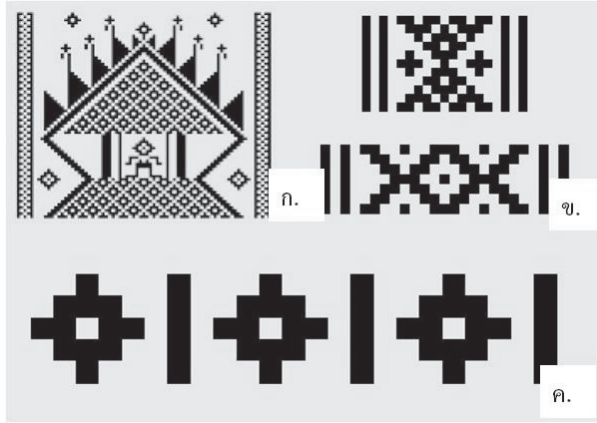
ภาพที่ 4 ภาพสเกตซ์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปและพฤติกรรมของสัตว์ ก. ลายตาบัง ข. ลายจุ่มดินหมา ค. ลายนาค ง. ลายคนขี่ช้าง จ. ลายคนขี่ม้า ฉ. ลายตาบังขาแซ ช. ลายคน ซ. ลายกะปุน้อย และ ฅ. ลายงูลอยห้าไม้

3) ภาพสเกตซ์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปสิ่งของเครื่องใช้ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ภาพสเกตช์กลุ่มแม่ลายผ้าไหมแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตรูปทรงสิ่งของเครื่องใช้ ก. ลายชั้นหมากเบง ข. ลายขอ ค. ลายขาเข และ ง. ลายใบมีดโกน

4) ภาพสเกตช์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ภาพสเกตช์กลุ่มแม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ และแรงบันดาลใจจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ก. ลายหอปราสาท ข. ลายดาว และ ค. ลายดาวน้อย

สรุปและอภิปรายผล

แม่ลายผ้าแพรวาโบราณที่สตรีชาวผู้ไทบันทึกไว้บนผ้าแส่วซึ่งเป็นต้นแบบของลวดลายอันสวยงาม วิจิตรบรรจงบนผ้าแพรวาดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ล้วนเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจที่ยึดโยงกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว สัมผัสผ่านจินตนาการและวิถีการดำเนินชีวิตบนฐานวัฒนธรรมประเพณีของตนเองอย่างเข้มแข็งจากรุ่นสู่รุ่น ผ้าแส่วจึงเป็นมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องได้ ซึ่งคนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบันทึกและจัดเก็บแม่แบบลายขีด (แม่ลายผ้าแพรวา) ผ่านกระบวนการถักทอด้วยเทคนิคการเก็บขีด (Weft brocade) หรือการสะกิดด้ายเส้นยืนขึ้น - ลง ด้วยวิธีการจก (ยก - ช่ม) พร้อมกับการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษไปตามจังหวะที่กำหนด ทั้งนี้การใช้ด้ายผ้าฝ้ายย้อมครามมาเป็นเส้นพุ่งพิเศษหรือตัวสร้างลวดลายลายบนผืนผ้าสีชาวยังช่วยให้เกิดลวดลายของด้ายผ้าฝ้ายย้อมครามมีลักษณะยกนูนอย่างเด่นชัด (ภาพที่ 2)

คุณค่าของผ้าแส่วนั้นเปรียบเสมือนตัวแทนแหล่งทรัพยากรสินทางปัญญาหรือมรดกประจำตระกูลของครอบครัวที่สตรีชาวผู้ไทที่ได้คิดค้น สัมผัส และเก็บรักษาไว้เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดเรียนรู้การทอผ้าแพรวา ตามทฤษฎีชุดเวลาทางสังคม โดยใช้ผ้าแส่วเป็นที่จัดเก็บ

และถ่ายทอดแม่ลายต่าง ๆ ทั้งแม่ลายพื้นฐานและแม่ลายที่มีความสลับซับซ้อน ไว้สำหรับถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานชาวผู้ไท (Samanchat Sitthichai, 2010) เริ่มต้นจากการฝึกทอแม่ลายที่ผู้เป็นแม่ย่าหรือยาย หรือญาติผู้ใหญ่เป็นผู้ถ่ายทอดให้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดภายในครอบครัวและเครือญาติของชาวผู้ไทอย่างเด่นชัด

อีกด้านหนึ่งของกิจกรรมการทอผ้าแพรวาและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาได้กลายเป็นสินค้าสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชนควบคู่รายได้หลักที่มาจากการทำงานอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและโฮมสเตย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นหนึ่งในจุดขายสำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ (Kam-nuan, 2000 and Muneenam Bundit, 2013) สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Marx, 1954) ที่กล่าวว่า งานฝีมือ (Handmade) เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดคุณค่าและมูลค่าของสินค้ายังใช้เวลาในการทำนานเท่าใด คุณค่าและมูลค่าของสินค้านั้นก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ การที่ชาวผู้ไทพยายามใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นแสดงความเป็นอัตลักษณ์และเป็นจุดขายทางการตลาด หรือพยายามใช้ความโดดเด่นของวัฒนธรรม ผู้ไทดึงดูดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความแปลกใหม่ในชีวิต หรือแสวงหาสิ่งที่ไม่สามารถหาได้ในท้องถิ่นของตน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนความสำเร็จของชุมชนตามแนวคิดของ MacCannell (1973)

ด้วยเหตุนี้ชาวผู้ไทและจังหวัดกาฬสินธุ์จึงพยายามอย่างยิ่งในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมแพรวา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้าแพรวาจากสตรีชาวผู้ไทผู้เป็นแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่เป็นช่างฝีมือทอผ้าแพรวา (ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ) รวมทั้งการผลักดันให้บรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ (ในรูปแบบที่เป็นทางการ) ของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นทุกระดับ ดังนั้นผลการศึกษาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายและวิธีการจัดเก็บแม่ลายผ้าแพรวาโบราณของสตรีชาวผู้ไทรวมทั้งภาพสเก็ตแม่ลายผ้าแพรวาโบราณ (JPG) ที่ได้รวบรวมไว้เป็นชุดฐานข้อมูลแม่ลายผ้าแพรวาโบราณ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ลายผ้าแพรวาโบราณแก่เยาวชนและผู้สนใจทั่วไปให้สามารถเข้าถึงและเรียนรู้รายละเอียดของแม่ลายแต่ละประเภทและรายละเอียดของแม่ลายแต่ละลายได้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำค่าของชาวผู้ไทให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จ่านง วงษ์ชาชม มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อาจารย์ภูวดล ศรีธเรศ สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

เอกสารอ้างอิง

- Wannakuk Chart and Others. (1998). "A study on Prae-wa silk in Kalasin province," **Journal of National Research Concl Thailand.** 30(1/2) : 97-116.
- Sriraksa Wacharin. (2000). "Fantastic design of Prae-wa in Kalasin," **Journal of Academic Service Centre Knon Kaen University.** 8(4) : 31-33.
- Rungchaya Chumsak. (2008). "Prae-wa cloth," **Thai Culture.** 47(4) : 46.
- Wongkanha Wacharawon. (2015). **Artistic Prae-wa: Wisdom Inheritance into queen of silk; Away from home Thai people from muang-la-fa-tan to muang-loom-lid-lieng.** Khon Kaen : Siriphan.
- Sritares Poowadon. (2015). **Artistic Prae-wa: Wisdom Inheritance into queen of silk; Seu dam (black blouse), prae being (shawl), sin mai (Thai silk sarong)...Pu-thai ladies' accessories in two banks of Khong river.** Khon Kaen : Siriphan.
- Samanchat Sitthichai. (2010). "Intellectual cultural heritage: Artistic Prae-wa of Pu-thai living in Kalasin province," **Thai Culture.** 49(2) 22-24.
- Kam-nuan. (2000). "Prae-wa Silk at Kalasin Provincec," **Journal of Non-formal System.** 6(3) : 48-50.
- Muneenam Bundit. (2013). "Success of community enterprise: The ban pone Prae-wa silk weavers group," **Local Administration Journal.** 6(2) : 12-24.

Carl Marx. (1954). “**Capital: A critique of political economy. Vol. 1: the process of production of Capital,**” London : Lawrence & Wishart.

MacCannell D. (1973). “Staged authenticity: arrangement of social space in tourist settings,” **American Journal of Sociology.** 79 (3): 589-603.